

86

1923

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 52

IE 1923

BIBLIOTECA

Nr. 7222

Sectia 7

ACADEMIA de AGRICULTURĂ CLUJ

de general Averescu; O lecție de fan Bălcești; In țara fagilor de P. odoș; Partidul național, dincolo de tin și Paris de V. N. P.; O aventură n Balint; Gazeta rimată: Pe turcește! ri: Bilanțul unei disidențe; Impotriva călugăr; Poezii maghiari contemporani;

KOLOZSVÁRII M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIÁ KÖNYVTÁRA

szám.

PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 8 Lei

86

lista N. = 28.48

1923

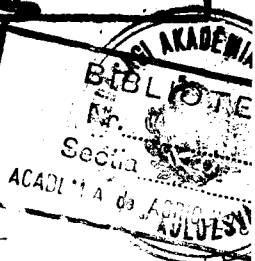
Țara Noastră

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

szám.
Războiul mondial

— Intrarea României în acțiune —

Alegerea momentului intrării României în acțiune a avut o înrăurire hotărâtoare asupra mersului operațiunilor în eșicherul român, repercutându-se tot deodată, destul de simțitor, asupra celor de pe fronturile din sud-vestul Rusiei și dela Salonic.

Chestiunea prezintă două laturi. Una politică și una militară.

Examinarea ei, în studiul de față, se va mărgini numai la cea din urmă. Considerațiunile politice nu vor fi atinse, decât în măsură indispensabilă, pentru fixarea punctului de vedere al conducerii militare.

Una din aceste considerațiuni era aceea, dacă odată izbucnit conflictul european, devenit mai târziu mondial, era sau nu cu putință României să rămână în afară de el.

Evenimentele cari s'au desfășurat fac dovadă că era o imposibilitate pentru noi a sta cu arma la picior, cum au făcut statele mărginașe teatrului de războiu din Europa. Cu siguranță că aceeaș dovadă ar fi făcut-o și evenimentele cari s'ar fi desfășurat, dacă lucrurile ar fi luat o altă întorsătură. Formula neutralității definitive era și o imposibilitate și o primejdie.

Eram solicitați de ambele tabere beligerante. Refuzându-le pe amândouă, puteam fi siguri că la semnarea păcii, nu am fi fost avantați, dar probabil nici cruțați de învingători.

S'a vorbit de unele primejdii pentru noi din partea imperiului țarist, cu care ne legasem în alianță; la ce am fi putut să ne așteptăm dela acelaș imperiu, învingător, dacă am fi continuat să refuzăm de a merge alături cu el, mai cu seamă neavând nici un sprijin din altă parte?

De altfel, toată lumea era convinsă că era peste putință să nu

fim târâți, cu sau fără voia noastră în vârtejul deslănțuit, și de aceea este de prisos a merge mai departe asupra acestui punct.

Odată însă admisă imposibilitatea unei neutralități definitive se prezintă a doua chestiune, tot de natură politică și anume aceea: în care tabără intrăm.

Chestiunea aceasta era foarte simplă, căci deslegarea ei era dată, pe de o parte de natura conflictului diplomatic însuși, care a dus la izbucnirea vulcanului în activitate latentă încă de atâta vreme, în sânul civilizațiunii europene.

Lăsând la o parte motivarea istorică a marelui războiu, și trecând peste cauzele multiple politico-economice căror se datorește pregătirea lui cu atâta zel de ani și ani, conflictul diplomatic care adus la izbucnirea ostilităților și-a avut originea în atentatul dela Serajëvo. În urma acestui eveniment, condamnat de altfel de toată lumea, puterile s'au grupat în jurul a două principii, diametral opuse.

Puterile centrale, văzând în asasinatul arhiducului Franz Ferdinand, o consecință a uneltirilor iredentiste din Serbia, au formulat principiul, că pentru menținerea cu orice preț a *statului quo* în Europa, statele mari aveau dreptul să ceară toate garanțiile dela cele mici, că vor stârpi orice ferment de revendicări naționaliste.

Tabăra opusă adică puterile Înțelegerii, au formulat principiul contrariu, că toate națiunile, oricât de mici ar fi ele, au dreptul, fie care în parte, să năzuiască la întregirea neamului, în organisme politice independente.

Una din consecințele războiului, pe temeiul acestui principiu, urma să fie refacerea hărții politice a Europei, pentru a o pune în acord cu dreptul naționalităților la viața politică proprie. Pusă chestiunea astfel, și astfel a fost pusă chiar dela început, locul României era indicat în mod implicit. Ar fi echivalat cu o adevărată sinucidere, abdicarea la dreptul revendicărilor noastre pentru întregirea neamului, și acest drept nu se putea pune în valoare stând cu brațele încrucișate.

Se desprinde prin urmare din aceste simple considerațiuni două consecințe pentru noi, în momentul când simptomele vijeliei sângeroase au început să se arate pe întregul orizont al Europei:

România trebuia să intre în războiu.

România nu putea să intre în războiu decât alături cu puterile Înțelegerii.

Acăstea stabilite, s'ar putea zice: nu de înșăși destinele neamului, se prezintă prima chestiune, în deslegarea căreia considerațiunile militare devenise precumpănitoare, dacă nu chiar hotărâtoare.

Înainte de a intra în cercetarea acestei importante chestiuni, de care depindeau atâtea, voi deschide două paranteze.

Dela primele simptome ale unui războiu și până la definitiva lui stingere, firul conducător, și al activității politice și al celei militare se toarce din considerațiuni politice și considerațiuni militare, cari nu pot să se despartă, sub sigura pedeapsă de a merge la dezastru.

O mare greutate a fost însă întotdeauna a discerne, sau poate mai precis este zicând a conveni, când trebuie să precumpănească considerațiunile politice, și când cele militare. Acesta este și motivul pentru care, cele mai bune rezultate le găsim în istoria războaielor, în cazurile în cari ideile militare și cele politice au izvorât din același creier, adică atunci când și activitatea politică și cea militară au fost conduse de una și aceeași persoană.

În fața unui conflict, oricât de grav, omul politic nu se poate gândi la războiu, înainte de a fi luat avizul autorității militare asupra rezultatului probabil și pe calea armelor.

De asemenea și autoritatea militară, îmbătăită de victoriile obținute, nu poate să alunece pe panta desfrâului sângeros dacă considerațiunile politice impun moderațiune. Exemplul cel mai caracteristic în genul acesta este atitudinea armatelor victorioase prusiene, în 1866, după Sadowa.

Istoria înregistrează însă mai multe greșeli comise din cauză că nu s'a ținut seamă de considerațiunile militare, sau din cauză că aceste nu au fost formulate cu necesara competență, decât de cele datorite freneziei sanguinare a militarilor.

A doua paranteză este aceea că una din cauzele cele mai vădite care au pus dela chiar pe aliați într'o stare de apreciazabilă inferioritate, față de puterile centrale, a fost lipsa unui *comandament unic militar*.

Pe când armatele austro-germane, formau *un tot*, mănuit de o singură concepțiune, la aliați, fiecare armată opera pe cont propriu. Chiar nici pe frontul francez nu a existat, cel puțin dela început, un adevărat comandament unic.

Defectul acesta a fost remediat mai târziu, când s'a creat un comandament general, dar de sigur nu cu o influență hotărâtoare. Cea mai vădită probă este, că chiar noi am putut să ne aplicăm planul nostru de operațiuni, deși este puțin probabil că el ar fi putut fi și acela al unui comandament general.

* * *

Reluăm chestiunea alegerii momentului pentru intrarea noastră în acțiune.

Deslegarea ei putea deveni din cele mai simple, dacă s'ar fi pus următoarea chestiune: **cum ar hotări un comandament suprem, central, al tuturor forțelor aliate, admitând că ar exista un asemenea comandament?**

Era cunoscut de toată lumea militară, că deși sistemele de mobilizare și concentrare a forțelor destinate operațiunilor de războiu nu difereau mult dela țară la țară, totuși nu mai puțin se știa, că Germania prin situațiunea ei centrală, prin avântul extraordinar industrial ce luase în ultimii ani mulțumită căruia rețeaua de căi ferate satisfăcea aproape cu lux necesitățile mobilizării și concentrării, ocupa întâietatea sub raportul repeziciunii punerii în stare de a începe operațiunile, totalitatea produsului pregătirii militare pentru războiu. Se știa pe de altă parte, că Rusia din cauza situațiunei sale geografice,

din cauza sărăciei în comunicațiuni și din cauza vastității teritoriului său, nu putea să pue în valoare imensele sale resurse, decât încetul cu încetul.

Ceeace se putea socoti în Germania în săptămâni, în Rusia nu se putea socoti decât în luni.

Astfel fiind — și faptul este incontestabil — un comandament central ar fi dispus ca *toate forțele*, menite să participe mai curând sau mai târziu la războiu, să intre în acțiune *chiar din primul moment*, natural pe măsura ce ar fi putut să fie gata.

Nimic nu poate fi mai nechibzuit, în conducerea unui războiu, decât macinarea succesivă a propriilor forțe. Totul trebuie pus pe balanță pentru lovitura decisivă, și aceasta lovitură nu se putea da în condițiuni favorabile, pentru imperiile centrale, decât în primele luni când aveau superioritatea pentru ele. Era deci de prevăzut acest lucru.

Bătălia de pe Marna, care în mod virtual a fost bătălia finală a războiului, pune în evidență cele de mai sus. Ea nu a fost decât o ripostă neașteptată, la intențiunile comandamentului german, isvorâte din principiul sus enunțat.

Astfel se prezintă chestiunea din punctul de vedere militar și numai astfel trebuia ea luată în considerațiune de autoritatea noastră militară.

Mai erau însă și alte considerațiuni tot militare, dar în o mai strânsă legătură cu cele politice, cari duceau la aceeași concluziune.

Intrarea noastră în războiu, chiar dela primul început, ar fi schimbat situațiunea politică în Ardeal și ar fi produs o schimbare destul de apreciazabilă, în raportul dintre forțele beligeranților, în favoarea înțelegerii.

În adevăr, era mai mult ca probabil, dacă nu chiar sigur, că decretarea mobilizării armatei românești, în Iulie 1914, să fi privat Ungaria de resursele în material și oameni din Transilvania, care resurse ar fi slujit la sporirea acelor de care dispunea România.

Din punctul de vedere politic, în fine, la aceia epocă Turcia și Bulgaria nu se pronunțase încă, și intrarea României în acțiune, completând încercuirea pe la sud a puterilor centrale, ar fi pus aceste două țări într'o situațiune strategică atât de nefavorabilă, încât participarea lor la războiu ar fi devenit foarte problematică și în orice caz, ea s'ar fi desfășurat în condițiuni extrem de grele. Ajutorul lor ar fi fost aproape neglijabil.

Este drept că la acea epocă Italia nu se hotărâse încă; dar chiar dacă exemplul României nu ar fi avut răsunet în acea țară și în Grecia, este totuși nu mai puțin adevărat că acțiunea de măcinare a forțelor imperiului rus, așa de abil condusă de austro-germani ar fi fost, dacă nu eliminată, dar de sigur simțitor anemizată. În fața acestor considerațiuni, cari duc la concluziunea că România ar fi trebuit să mobilizeze și să intre în acțiune odată cu celelalte puteri ale înțelegerii, se ridică obiecțiunea, că România nu era pregătită, din punctul de vedere al materialului, și ar fi fost un risc prea mare să intre în războiu, în starea în care se găsea în-Iulie 1914.

Obiecțiunea aceasta, din punctul de vedere militar, nu sta în picioare.

România nu avea materialul necesar pentru armata diluată, cu care a intrat în acțiune în 1916, era însă suficient prevăzută cu tot necesarul pentru armata cu care făcuse campania din 1913, din marginele cărei nu ar fi trebuit să iasă. Diluarea din anii de neutralitate nu a făcut decât să sporească numărul, în detrimentul valorii strategice și mai cu osebire tactice a armatei de operație. Pe de altă parte, la acea epocă aveam posibilitatea de aprovizionare prin Grecia și Serbia.

Au fost oameni politici, între cari Niculae Filipescu cel dintâiu, care au susținut că cel puțin după intrarea rușilor în Lemberg (Septembrie 1914) ar fi trebuit să se decreteze mobilizarea.

Incontestabil, că ar fi fost și aceasta o soluțiune, deși situația cea mai bună pentru situațiunea generală, ar fi fost ca la acea epocă armatele noastre să se fi găsit pe marginea de nord a Transilvaniei. Înaintarea rușilor spre Budapesta ar fi fost aproape asigurată. O apărare serioasă a Carpaților Galiției, având o amenințare serioasă în flancul drept, ar fi devenit iluzorie.

* * *

Scăpat primul moment favorabil, s'a prezentat în cursul evenimentelor un al doilea, care nu prezenta avantajele celui dintâiu, dar care în orice caz, era încă mult superior celui din August 1916.

Acest moment a fost în preajma ofensivei *à fond* austro-germane, în contra Serbiei, conducerea cărei a fost încredințată mareșalului Mackensen, pe la mijlocul lui Septembrie 1915.

La acea epocă Italia intrase în acțiune de mai bine de 4 luni, și atrăsese asupra ei o bună parte din forțele austro-ungare — Serbia era în picioare, cu moralul foarte ridicat — grosul german serios angajat pe frontul de est și mult înaintat pe teritoriul rus. Pe de altă parte: Turcia era în agonie, din lipsa de material de războiu și din imposibilitatea de a fi reaprovizionată neavând contact pe uscat cu puterile centrale, mărele fiind stăpânite de puterile Înțelegerii. Bulgaria nu intrase încă în acțiune, și în orice caz, cooperarea ei nu putea să atârne mult în balanță, căci nu dispunea decât de resturile de aprovizionări, cu care eșise din cele două războaie balcanice.

În fine, situațiunea strategică dădea acțiunii României o valoare locală determinantă.

În adevăr, armatele române s'ar fi găsit, fără nici o greutate, în flancul armatei de invazie Mackensen și numai prin prezența lor în Ardeal și Banat, ar fi sugrumat în fașă proiectul austro-german.

Dacă se mai adaugă apoi considerațiunea politică de însemnată greutate, că intrarea României la acea epocă ar fi fost determinantă pentru Grecia, care a și mobilizat în a doua jumătate a lui Septembrie st. n. Se poate lesne aprecia ce rol strălucit ar fi putut să aibă România, din îndoitul punct de vedere politic și militar.

Scăpat și acest al doilea moment, România a intrat în acțiune la finele lui August st. n. 1916.

Studiul de față, mărginindu-se numai la considerațiunile militare, nu-mi îngăduie a intra în cercetarea motivelor politice cari au determinat alegerea aceluia moment. Se poate totuși afirma că ar fi o grea sarcină de a găsi considerațiuni militare serioase și determinante pentru alegerea aceluia moment.

În adevăr, situația la finele lui August era următoarea :

Pe frontul occidental luptele înverșunate dela Verdun trecuse dela starea acută la cea cronică. Fixau forțele, excludeau însă un desnodământ de mare moment.

Italia fusese pusă în strâmtoare de ofensiva austro-ungară pe linia Ariero-Asiago și a putut să-și recapete echilibrul datorită întrebuirii la timp a rezervelor disponibile, dar datorită în bună parte și diversiunii făcută de viguroasa ofensivă a generalului rus Brusiloff, pe frontul oriental.

Pe acest din urmă front, simptomele istovirei ofensivei Brusiloff erau manifeste. Serbia scoasă cu desăvârșire din cauză.

Bulgaria reaprovizionată și reînviată prin participarea victorioasă la nimicirea Serbiei.

Turcia scăpată de amenințarea din peninsula Gallipoli, și reaprovizionată direct prin Serbia și Bulgaria, se găsea în condițiuni operative superioare celor în cari era la începutul războiului.

În fine, pe frontul dela Salonic, situațiunea puterilor centrale superioară celei a puterilor aliate.

Incontestabil că era un moment critic pentru armatele înțelegerii, și orice ajutor era bun venit pentru ele.

Astfel se explică, pentru ce la acea epocă, generalul Alexeieff, generalisimul de fapt al armatelor rusești a declarat că, dacă România lasă să-i scape și acea ocaziune favorabilă (?) Rusia nu ar mai fi atribuit nici o importanță intervențiunei sale. Aceasta o afirmă Sir George Buchanan, ambasadorul Angliei în Rusia (*Revue de Paris* nr. 13, din Iulie 1923) și acelaș lucru mi l'a spus personal colonelul Tatarinoff, atașatul militar rus la noi, ofițer bucurându-se de încrederea personală a generalisimului rus.

Ocaziunea nu era de loc favorabilă, cum a calificat-o atunci generalul Alexeieff; dar din punctul de vedere militar general, era unul din acele momente critice, în care comandamentul este nevoit să arunce pe balanță toate disponibilitățile.

Din punctul nostru de vedere, pur militar, deoarece necontent am fost călăuziți numai de considerațiunile locale, era de examinat dacă alegând acel moment ne puneam într'o situațiune locală cu perspectiva unei campanii victorioase, și dacă intervenirea noastră putea să înrăurească, în suficientă măsură, asupra situațiunei generale, încât să producă în ea o schimbare favorabilă.

Această chestiune formează în sine un subiect pentru un studiu deosebit.

Este destul a spune aici că chiar dacă autoritatea militară a

putut să-și aibă cuvântul atunci, apoi desigur ea nu a putut să se pronunțe pentru intrarea în acțiune la acea dată, decât considerând-o ca o necesitate imperioasă, iar nici decum ca o alegere cu orizonturi strălucite.

Momentul în adevăr favorabil a fost la primul început al războiului mondial, în urmă condițiunile au devenit din ce în ce mai grele.

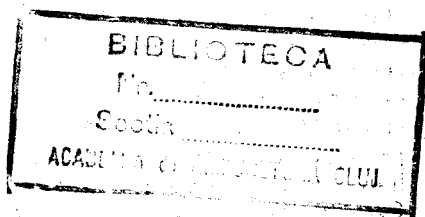
Această afirmațiune pare paradoxală, mai ales cu ideile cari erau în curs la noi și la începutul războiului și în timpul neutralității, totuși este de o veracitate ușor de pus în evidență.

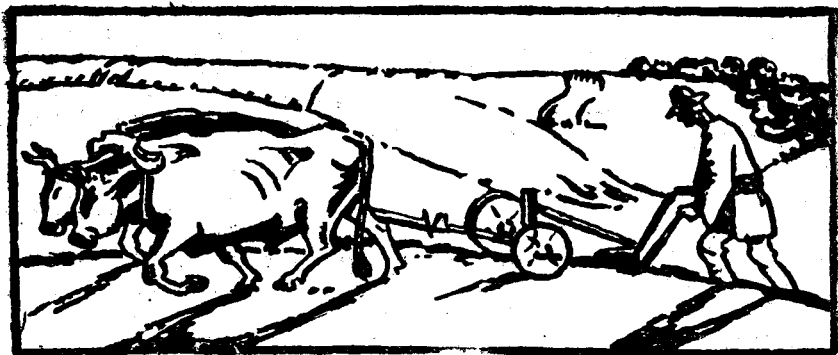
Dacă, pe de o parte, forțele cari intră în războiu se uzează cu timpul și ca număr și ca avânt, ele câștigă însă foarte mult ca experiență. Războiul schimbă metodele de luptă și armatele es din el cu totul altele de ceace erau la intrare. Schimbarea se face pe timpul operațiunilor, și școala nouă nu se poate căpăta cu intensitatea necesară de cât sub focul dușman.

Acest lucru s'a constatat suficient încă din războiul franco-german din 1870—71, și în mod mult mai evident în războiul rus-japonez din 1904—1905.

De altfel, noi înșine altfel am luptat la Mărăști și Mărășești și altfel am luptat în prima parte a războiului, când am mers în fața metodelor inamicului transformate, după doi ani de războiu, cu metodele ce erau în curs înainte de războiu. Această unică deosebire a constituit prin sine o stare de inferioritate ce nu s'a putut elimina de cât cu timpul și cu mari sacrificii.

GENERAL AVERESCU

O lecție

Zilele trecute, la Cluj, s'a petrecut un eveniment foarte puțin banal. Congresul ziaristilor a fost zădărnicit de atitudinea puțin amicală a publicului. Cu alte cuvinte o grevă agitată a cetitorilor a venit să tulbure întrunirea unor oameni de condei, lăsând să se întrevadă un dezacord neobișnuit între presă și opinia publică.

Cunoscuta întâmplare cu latura ei paradoxală preocupă de atunci neconținut lumea dela noi și scoate la suprafață o serie de întrebări care ne interesează pe toți deopotrivă. O revoltă a societății, ca să amuțască un congres al gazetarilor, e în adevăr un subiect rar și plin de noutate. O seamă din ziaristii reintegrați în redacțiile lor, după curioasele neplăceri sentimentale la care-au fost expuși, au început să examineze problema și să caute unele explicații pentru lămurirea ei. Am citit diverse articole în chestiune și mărturisesc dela început că nu m'am ales decât cu-o vagă nedumerire și cu impresia că autorii ei înșiși sau nu văd limpede împrejurul lor sau dintr'o ciudată timiditate ezită să vorbească deschis. Mica literatură brodată pe acest eveniment nu se distinge nici prin claritate excesivă nici prin îndrăzneală deosebită. Cele două însușiri consacrate ale presei din Capitală de astă dată nu sunt puse la contribuție. Motive varii și disparate se invocă de către cei interesați pentru elucidarea faptului. Cutare se plânge de huliganismul studenților care-au avut rol hotărâtor în mișcare și deploră pretinsa orbire primejdioasă a tinerimii universitare; altul, democrat ireproșabil, blamează autoritățile civile și militare, că n'au avut la îndemână forța armată necesară ca să bareze cu tranșee și sârmă ghimpată adunarea îndrumătorilor de opinie publică; al treilea pare înfricoșat de barbaria întregului popor din Ardeal unde se pot zămisli asemenea porniri canibalice. Așa pipăind și dibuind se rostesc supărații confrăți, lăsând să se înțeleagă că au disgrațiat

Clujul în mod irevocabil și mai ales unindu-se în bănuiala lansată de monitoarele lor din strada Sărindar, că subsemnatul ar fi autorul moral al furtunii, mult vinovatul lăgo, care după ce și-a plimbat sticluța cu otravă în capitala Ardealului a operat din umbră și a deslănțuit cataclismul.

Fiind pus în cauză, firește, trebuie să răspund ca să nu trag prea multe ponoase și dacă se poate să salvez pe seama posterității adevărul întreg. O voi face-o cu francheță așa cum am obișnuit pe cetitorii acestei reviste și voi căuta să fiu mai precis decât acuzatorii mei. Amestecul ce mi se atribuie în provocarea tulburărilor este o legendă ridicolă. Tot ce-am scris până astăzi împreună cu conferința dela Cluj pe care am avut prudența s'o citesc, ca să mă pun la adăpost de intervenții, certifică nota pașnică și blândețea ce mi-am impus. N'am crezut până astăzi că trebuie introdus în conștiința publică la noi principiul violenței pentru a asigura pe această cale triumful ideii, cum au făcut-o în alte părți oameni destul de onorabili de altfel. N'am îndemnat pe nimeni la manifestații sgomotoase, nici la pedepse drastice. Dimpotrivă, am potolit răzvrătirea sufletelor, și cu studenții dela Cluj n'am avut absolut nici un contact afară de conferința pe care m'am crezut dator să le-o țin îndrumându-i în credințele mele. Înălăturată, deci, stupida născocire, rămâne numai afirmarea ideilor ce reprezintă și pentru care iau toată răspunderea.

Cum am arătat în atâtea rânduri, o bună parte din presa actuală dela București prin originea ei materială și prin spiritul pe care-l propagă nu servește interesele noastre naționale. Injghebate din fonduri de proveniență incertă, robite în mod evident capitalismului internațional și diriguite de oameni care prin onestitatea și aptitudinile lor nu constituie o garanție morală sau intelectuală, aceste câteva gazete ieșind din linia tradițională a presei românești au ajuns într-o dușmănie fățișe cu sentimentul public la noi. Societatea noastră a înțeles degrabă că îndrumarea opiniei publice nu mai e pe mâini sigure, că elemente subversive și-au început jocul lor și că în împrejurările actuale o educație greșită a maselor echivalează cu-o primejdie națională. Această constatare s'a impus repede cu caracterul unei axiome și lumea cinstită a tresărit în fața prăpastiei cu-o nervozitate crescândă. Ce rol putea avea omul politic legat de soarta acestui colț de pământ și ce putea face mai ales scriitorul crescut în școala implacabilă a sincerității când înregistra un fenomen atât de îngrijitor? Ce puteam face eu, când am văzut că domniii Honigman și Rozenthal au devenit marii moguli ai publicisticii românești cu pretenția de-a și asvârli producția lor cerebrală în sute de mii de exemplare în toate unghiurile țării? Să fi intrat logofătul lor cu luna ori cu anul? Mai întâi nu mă lăsa obrazul și-al doilea rotativele din strada Sărindar nu erau instalate pentru credințele mele. Să fi tăcut înfășurat în înțeleaptă prudență, după obiceiul iluștrilor oameni de marcă care și vând tăcerea pentru tăcere și preferă să fie prizonierii presei decât îndrumătorii ei? De sigur, ar fi fost o atitudine mai comodă și mai profitabilă, în ori-ce caz m'aș fi cruțat de-o lungă serie de obrăz-

nicii și mi-aș fi văzut tot mai des portretul în paginile lor impure mângâindu-mi slăbiciunile și augmentându-mi prin mijloace ieftine venerația deaproapelui. N'am putut, mi-a lipsit și seninătatea filosofului și cinismul de complice. Cazul meu e, cum se vede, destul de simplu. M'am refugiat la călimară, o veche cunoștință de pe vremea când îndeletnicirile honigmanilor de astăzi erau mult mai modeste, am prins într'un mănunchiu o nemulțumire generală și-am tipărit-o săptămânal la o revistă, nefiind în grațiile fericitorilor potentai ai finanței care să-mi dea puțința unei rivalități cu d-l Fagure sau d-l Brănișteanu. Intreb acum, din colțul meu de caiet albastru s'au ridicat ca din cutia Pandorei toate valurile care se sbuciumă împrejur și trezesc legitime insomnii la condottierii tiparului dela București?

Nu, domnule Honigman, îmi faceți o prea mare și nemeritată onoare. Eu nu sunt decât un vestitor răzleț al viforului care cu puterea lui elementară rezidă în sufletul tuturor și nu se poate strivi în călimara mea dela Ciucea. Ce s'a petrecut deunăzi la Cluj nu e decât o lecție și un avertisment: Crede-mă și dta și verii și cumnații dtae, care ați năpădit cu impetuoșitatea prolifică a iepurilor de casă toată gazetăria noastră de după război, evoluând în directori stăpâni din reporteri de cafea cum v'am admis cu toții ieri-alaltăieri, crede-mă, la Cluj n'ați avut a face nici cu intoleranța mea, nici cu brutalitatea barbară a ardelenilor, ci cu o izbucnire spontană a unui curent general. Veți înțelege oare, dvoastră care în materie de impresionabilitate sunteți destul de sensibili, că buna răbdare românească e pusă la grea încercare și că în mod discret, operând o retragere cum am zice strategică, trebuie să reintrați în primitoarea obscuritate, lăsând modelarea opiniei publice pe seama acelora care sunt indicați de continuitatea istorică a unei nobile tradițiuni. Da? — Atunci, dispărând cauza se înlătură și efectul, protestarea se atenuiază, frunțile se descreșesc și selecțiunea valorilor triumfând vom reintra în normalitate, fără să ne gândim, Doamne păzește, la demonstrații pe care viziunea colorată a dvoastră vi le desenează la ore de noapte târzie. Nu? — Atunci, sfidarea bunului simț, exagerarea și batjocura vor mări avalanșa, ori-cât m'aș cuminți eu sau altu! ca mine. Într'o asemenea atmosferă de silă și dușmănie trebuie să recunoașteți că și congresele vor trebui să sufere amănări și iar amănări, afacerile vor merge din ce în ce mai prost și la urma urmei povestea se va sfârși după tristul obicei al atâtor gazete indezirabile...

Să așteptăm, să vedem!

Lecția a prins? Da, sau ba? Dilema mi se pare puțin complicată. Intrucât mă privește, rostul meu, fiți liniștiți, e și mai simplu, aproape puțin interesant. Când mi-am făcut de lucru cu dvoastră am probat dela început că toate săgețile calomniei se tocesc de armura mea și că sunt hotărât să merg înainte fără eufemisme și fără apă de trandafiri.

OCTAVIAN GOGA

In Templu

Parcul iar și-a pus pe umeri patrafir de liliac,
Creanga iar cădelnițează floare albă peste lac.

Din amvon de-arini cu frunze verzi, și-atât de 'nfiorate,
Ruga trilurată sue drumuri de seninătate.

Sălciiile plecate'n linul clătinărilor de vânt,
Bat mătăanii și se'nchină milostivului pământ...

Mărul pare-acum, când cerne din înghirlândarea-i dalbă,
Candelabru care plânge lacrimi de ceară albă...

Lumânări pe'naltul căror joacă clipătul de stele,
Plopii fumegă sub lună umbre vinete și grele.

Sus pe ruguri de răsură, sub cutremurate bolți,
Arde sufletul și viața trandafirilor învolți...

Crinii albi ridică brațe rugătoare lângă-alei
Și culeg în cupe albe smirna florilor de tei.

Și cum fulgue din lună blânda liniștei mireazmă,
Noaptea tainic miruește fruntea florilor cu-aghiazmă...

ȘTEFAN BĂLCEȘTI

In țara fagilor

Pornind la drum, pentru cunoașterea țării noastre mărite, trebuie să te înarmezi cu gândul cu care călătorește rusul de-alungul stepelor fără sfârșit din țara sa, lăsând noțiunea de distanță acasă. În „infini-tul organizat“ de eri, — în „infini-tul... dezorganizat de azi“ — distanța, în timp ca și în spațiu, se măsoară cu una și aceeași unitate, devenită celebră: „seicias„. Înarmat cu această provizie de drum, nervii rusului înfruntă cu o adorabilă demnitate oboselile unei călătorii de o mie-două be kilometri în spațiu, ca și pe aceea de două-trei săptămâni în timp. Și una și alta nu e decât *seicias*, adică: imediat!

Această amintire mi-a reînviat când am luat trenul circular din secuimea Ardealului, pe care l-am traversat dela nord la sud, pentruca, după câțva timp să mă opresc iarăși la colțul lui de nord, la Cernăuți, ținta călătoriei mele. Oboselile și impaciența împreunate cu o asemenea călătorie circulară, mă făceau să-mi reproșez de a fi adus din Rusia numai amintiri nu și nervi, dacă se putea, pentru a înfrunta neajunsurile definitului... dezorganizat, care se chiamă țara românească. Lipsindu-mi nervii de oțel cași indiferența rusului pentru soarta țării, cele treizeci de ceasuri de călătorie, dela Cluj la Cernăuți, mi-au apă-ca o adevărată veșnicie.

Frământat de asemenea amintiri și reflexiuni am ajuns să văd mândra noastră Bucovină, pe care mă pregăteam demult să o vizitez, adunând în acest scop un mare bagaj de romantism, cum se și cu-venea față de o provincie cu atâtea urme de istorie națională, atât de mult și duios cântată în literatura noastră.

Deși vizita a fost numai fugitivă, impresiile culese în treacă-tă nu mi-au permis să trec peste vechea frontieră dela Burdujeni romanti-smul cu care venisem. A trebuit să-l las în seama istoriei, izbit de o seamă de realități extrem de dureroase, cari nu pot scăpa nici privirii aruncate în goana trenului și asupra cărora ești nevoit să devii atent și din conversațiunile călătorilor. Una din aceste realități este, că du-ioasa „țară a fagilor“ nu mai păstrează mult din înfățișarea ei de romanti-sm atrăgător. Pentru călătorul necunoscut care rătăcește pe-aici, ea prezintă din punct de vedere etnic un aspect cu mult mai penibil

ca Ardealul, deși robia ei politică nu a fost așa de îndelungată. Căci străinismul s'a abătut asupra acestui colț de pământ cu o furie necunoscută încă în istoria modernă, distrugând pas cu pas și zi cu zi tot ceace era frumos, caracteristic și național pe acest petec de pământ românesc. Măreții și duiosii fagi ai Bucovinei, astăzi au încetat de a mai fi subiect de inspirație poetică. Decând s'au împrietinit cu seminția de ceilaltă nuanță a... ortodoxismului ei nu inspiră decât cifre de contabilitate dublă și de îndoită exploatare politică. Cu stărpirea fiecărui copac din falnicele ei păduri dispăre o putere economică națională și se instalează în locu-i alta, streină. codrii Bucovinei, cel mai sigur adăpost de veacuri al românului, s'au transformat astăzi în cea mai puternică citadelă a străinismului cutropitor.

Primele impresii culese la întâmplare, și-au găsit verificarea mai ales în capitala Bucovinei, în Cernăuți, unde se concentrează toate firele operei de distrugere morală și națională a elementului românesc. Dacă la țară nu au putut fi stârpiți și ultimii copaci, cu toată graba ce s'a pus și cu toată lipsa de rezistență din partea noastră, la oraș bătălia pare a fi definitiv înclinată de partea străinismului. Din o populațiune de două sute mii suflete, cât numără Cernăuții, românii nu reprezintă decât cinci la sută, o cifră care dispăre complet în vârtejul valurilor de streini. Situația se complică zi cu zi, deoarece acest oraș este cea dinăi etapă în drumul descălecărilor din Galiția și Rusia.

Nicăiri limba românească nu este mai mult ignorată ca în acest oraș. Dacă ai persista să comunici exclusiv în românește, în afară de autorități, la prea puțin rezultat ai ajunge. Nici la acestea nu strică dacă mai știi și o a doua, fie jargonul, fie ruseasca. Ca să ilustrez atențiunea și respectul ce i se dă limbei române, e suficient să amintesc că la cel dintâi hotel al Cernăuților, la *Bristol* nu m'am putut înțelege în limba statului. Pe străzi, limba românească nu o auzi decât pe aceea care coboară spre gară, vorbită de călătorii veniți de aiurea, vrând parcă să simbolizeze refugiul elementului românesc din această invincibilă cetate a străinismului.

Nu e mirare deci, dacă într'o asemenea atmosferă apăsătoare, în suflete se coboară oboseala și desnădejdea, generalizând decepția și pesimismul chiar cu privire la viitorul întregii provincii. În cele câteva zile decând petrec aici nu am putut remarca nimic din elanul de desmorțire națională și reviriment moral dela Cluj.

Ca pretutindeni, baterea în retragere a elementului românesc o poartă pe conștiință în primul rând organele statului cari, în loc de a se preocupa de o acțiune de reintegrare morală și materială a acestuia, cu o vinovată dragoste strâng la sânul lor pe fericiții potențați ai banului. Incepând cu exploatarea pădurilor și până la operațiunile de împroprietărire, populațiunea românească, care cere ocrotire numai în baza dreptului, vine abia în al doilea-treilea rând în considerațiune.

În asemenea împrejurări, mai mult ca deplorabile, e foarte explicabil viul interes cu care se urmărește aici pulsația vieții din Ardeal. Am întâlnit mulți oameni cari, îngrijorați de inferioritatea din zi în zi

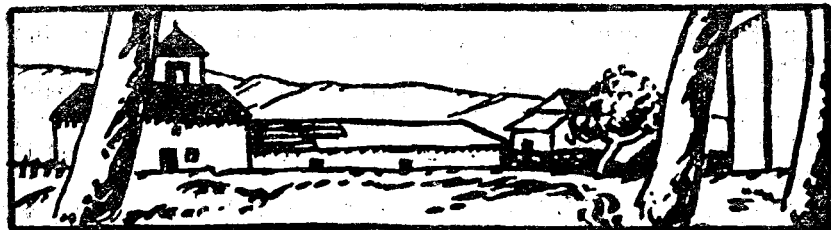
mai accentuată a elementului românesc, se gândesc la un efort moral și material comun cu Ardealul, preconizând o organizație care, mai presus de orice grupare politică, să ocrotească elementul românesc dela orașe, atât de strâmtorat în propășirea lui de concepțiile înguste ale politicei care îl dominează. Poate nicăiri ca în Bucovina nu se impune mai mult eliminarea politicei de partid din viața publică a orașelor, singura nădejde pentru o îndreptare și singurul mijloc care nu s'a practicat încă printre multele aberații ale guvernării. Poate tocmai fiindcă ar fi singurul mijloc bun. Pe semne și în guvernare, tot vorba cu mintea de pe urmă a românului se adeverește.

Dar realizarea dorinței bucovinenilor conștienți, deocamdată este platonice; căci nici o pacoste nu se ivește singură. Pe lângă obstacolele ridicate de propriile păcate, se ivesc și acelea ale naturii, așezând între cele două provincii cei mai inaccesibili munți. Comunicația dintre Bucovina și Ardeal se face și azi cu mijloacele cele mai primitive, pe jos sau călare, în timp ce oaspeții interni și externi, cu ajutorul celor mai moderne mijloace economice și tehnice își întind mână de ajutor, peste capetele noastre.

În fața acestor îndoite obstacole, omenești și naturale, credem că va veni o vreme când românii vor trebui să se unească, măcar acolo unde stăpânirea românească nu este întregă.

Așa am văzut și cunoscut eu „țara fagilor“ în decurs de câteva zile și nu port în suflet o dorință mai intimă, decât să aflu într'o bună zi, fie că m'am înșelat, fie că lucrurile s'au îndreptat.

P. NEMOIANU

De sub zăpadă

I.

De cum se lumina de ziuă Stana urcă spre culmea muntelui și cu sufletul încordat de o singură grijă ascultă... Și se cutremură de fiecare tunet al tunurilor cari băteau necurmat din spre Predeal:

— Oare o mai fi trăind Radu?

De-acasă plecase încă de astă primăvară, deodată cu toți de seama lui, la concentrare. Și nu s'a mai întors decât pe o zi, în ziua de Sfântă-Marie când au și început să sune: goarna la primărie și clopotele la biserică, noaptea, în semn de chemare și însuflețire sfântă pentru voinicii luptători, cari iată acum trebuiau să pornească în aprigă luptă cu dușmanul. Și poate mulți dintre ei își dădeau viața chiar și în noaptea aceea, prin strâmtorile munților.

Din Teșilița plecaseră bărbații la regimentul 7 Prahova, toți oameni tineri, de curând însurați, cari — știa Stana, că-i spusese Radu — aveau să intre în foc, cei dintâi în luptă, colo îndărătul Sinaei, la întăriturile graniței Predealului.

Și acum sunt acolo... Se aude buibuitul tunului mai groaznic de cum sunt tunetele cerului mâniat. Căci după mânia cerului de un ceas-două, răsare soarele, mândrul curcubeu vestitor de viață, frumusețe și pace pe pământ; dar colo mânia omenească ținea mai bine de trei luni și tot nu se mai sfârșia.

...Se luaseră abia de doi ani. Stana cea oacheșă, subțirică și înaltă și Radu, flăcăul bălan, cu ochii albaștri și blânzi ca cerul senin. Copilul nu era înțărcat și abia făcea doi-trei pași dela vatră până în poalele bunichii, care îi întindea brațele și-l aținea să nu cadă... Dragul mamei, sărăcuțul de el!

Cu maica mare rămăsese, căci mumă-sa adevărată, care l'a născut, nici nu se mai uită la el. Focul pustiului e pe inima ei, decând Radu s'a dus și se aud bătăile tunurilor de sus. Din ochii ei mari și negri pierise bucuria, gurița roșie care știuse să râdă și să cânte și să înșire atâtea, era acum mută, eu buzele albite, lipite parcă una de alta. Și

obrajii subțiri se veștejiră și talia sveltă se încovoiașe, în trei luni cât în treizeci de ani.

— Doamne, Doamne, Stano, parcă numai ție ți s-a dus bărbatul! Da' mai stai și tu acasă, ca altele, de mai vezi de vacă, de porci și de roștul casei, că eu nu mai pot răsbi cu toate, și cu copilul, — se jeluia bătrâna.

Stana se oprea o clipă în prag, parcă trecea o undă de duioșie pe fața ei întunecată... Dar numai o clipă. În clipa următoare nu mai era în prag, nu mai era nici în curte, nici în grădina ci se pierdea în tufișurile îngălbenite, la poalele Teșilei.

II.

Soarele strălucea peste văi și munți. Razele lui calde mângăiau cu îmbrățișări de vară iarba veștedă și frunzele îngălbenite din poeni. Și parcă atâta mângăere a mai rămas în lume în cumplitul dezastru al morții.

Era în Decembrie și era cald. Cel puțin, cei cari n'au căzut și luptă încă, nu degeră de frig. Cei răniți, întinși la soare se vindecă mai curând. Și cei cari au murit, colo sus, pe coasta muntelui, în abisuri sau prin văgăunile stâncilor nu vor mai fi acoperiți de zăpadă...

Stana se cutremură la gândul, că Radu al ei ar putea să fie între cei din urmă... Vai, trupul lui frumos, desvelit, să fie sfășiat de lupi, ochii lui dragi să fie scoși de corbi!...

Intr'o dimineață, în zori, sentinela a prins-o trecând linia de foc. A dus-o înaintea ofițerului de gardă.

— Ce vrei tu? o întâmpină ofițerul cu asprime. Cauți moartea, ori pe cine cauți?

— Pe Radu îl caut, răspunse cu hotărâre Stana, ridicând asupra locotenentului ochii ei mari, plini de suferință.

— Maican Radu, din regimentul de infanterie, compania a doua, adause tânăra femeie, fără să clipească. La noi în sat, nu se mai aude nici o veste — aș vrea să știu dacă mai trăește Radu?

Ofițerul să uită întrebător la cei patru soldați cari stăteau neclintii în fața lui. Se nimerise unul din compania lui Radu, și chiar din satul lui.

— Du-te acasă, Stano, și fă-i pomenile că bietu' Radu a căzut... Chiar eri dimineață l'a lovit un glonț, drept în piept, săracu' Radu...

Stana lăsă ochii în jos, fără să scoată un țipet. Părea de piatră... Apoi își ridică încet capul și își atinși privirea aiurită spre munte. Câteva clipe rămase așa, parcă întreg sufletul ei se înfipsea în muntele acela... Dar deodată se porni de acolo un ropot de mitraliere urmat de un bubuit grozav, prelung, cași când iadul și-ar fi deschis toate gurile să înghită pământul...

Tânărul ofițer căzu la picioarele Stanei, pe când un nor negru de fum întunecă zarea.

— Fugi Stano, fugi că dau asaltul cei de sus...

Urlete ca de fiară cutremurau pământul. Stana se simți doborâtă, strivită, apoi pământul s'a deschis sub trupul ei și a înghitit-o într-o adâncime nemăsurată...

...Când se deșteptă Stana, buimăcită, era întuneric, noapte. Bâjbăi cu mâinile împrejur: unde să fie? În mormânt? În fundul iadului?... Deschise ochii mai bine și văzu deasupra ei cerul luminându — se de departe, la un colț, ca un petec cenușiu peste o sită neagră de unde se cerneau fulgi mărunți de zăpadă. Nu era dar iadul, căci din iad nu se vede cerul; era într-o groapă unde a asvârlit-o cutremurul care a despiciat pământul sub picioarele ei... Într'o groapă, de vie, — pe când Radu era mort — și era neîngropat.

Se cățără cu amândouă mâinile de malul proaspăt al groapei, trudindu-se să iasă afară din ea, dar pământul umed se prăbușea tot de-atâtea ori peste ea... Auzi gemete în jurul ei și văzu că nu era singură în groapă. Mai erau și alții cari se trudeau să iasă din ea... Și mai erau și unii, cari nu se mai trudeau...

III

Se luminase bine când însăfârșit Stana găsi poteca troenită — spre casă.

Iarna venise într'o noapte.

Când o văzu maică-sa intrând pe ușă cu hainele rupte, cu obrăzii zgâriați, negri de scrum și toată plină de noroi și sânge — scoase un țipăt de spaimă și de grozavă bucurie!

Era o stafie — dar era stafia copilei așteptate cu fiorii indoelii, mai cumplite decât moartea.

— Stano, Stano, ce — ai pățit, maică? Pe unde ai umblat?... Fata mea dragă și bună, cuminte și harnică ce a fost ea, și cum a pustii-t-o războiul!... Ce-i pe tine, Doamne? Noroi și negreală de cărbuni — și sânge! Vai, de unde te-ai umplut?... Spală-te, iute... Apă caldă să-ți torn eu, colo în lighean...

Stana se lăsă grea, ca butucul, pe un scaun, și nu prinse ligheanul să se spele. Nici o vorbă nu răspunse la tânguelile mamei ei, ci cu privirea rătăcită părea a căută ceva prin casă...

De odată ochii ei mari, din cari perise toată lumina, toată bucuria vieței, păreau a se fi oprit, cu o fulgerare de gând, asupra albi-oarei unde dormea micuțul ei Răduț. Intinse mâinile, cu o stranie lăcomie de-a prinde — nu trupușorul copilașului plâpând — ci sacul nou și mare în care era învelită albioara. Inșfăcă repede pânza aspră, aruncând peste copil șalul ei negru din cui — strânse sacul bine subsuoară și fugi cu el afară...

— Stano!... Stano!... Unde fugi tu iar?... Și ce faci cu sacul?... strigă maică-sa desperată, fugind după ea.

Și buimacă de durere începu să se vaite în urma ei, ca după mort.

— A înebunit, a înebunit, fata mea!... Și-a pierdut mințile — mințile — mințile, fata mea!...

Și numai țipetele copilașului din albie o potoliră să nu-și piardă și ea pe ale ei.

IV

Afară ninge, ninge mereu. Zăpada crescuse mare de nu-și mai aduceau aminte oamenii să fie văzut de mulți ani atâta omăt.

Se făcuse tăcere ca de mormânt. Se zvonise în sat că dușmanii au intrat în țară, peste tot, și că-i prăpădită România, vai de ea!

Dar în Teșilița, sat mic și sărac, ascuns în brădet, nu intrase nimeni până acum.

Zăpada așternuse lîntoliul ei rece peste toate sbuciumările, peste toate speranțele. Cei înămoliți în ea nu mai simțeau decât apăsarea grea a iernei crâncene, trimisă de sus pentru păcatele cele mari ale omenirii.

Mama Stanei se luptă și ea din răputeri să țină sufletul căsuței troienită mai rău ca toate celelalte, colo sub movilă, lângă marginea gârlei, la capătul satului...

Toată ziua se căznise să-și facă o potecă, până la ușa grajdului, și de acolo până în grădină la căpița de fân, troenită și ea, la niște dovleci rămași afară, să-i scoată de sub zăpadă, ca să hrănească vaca și porcii. Să nu moară de foame și de frig biet copilașul părăsit, la vatră pustie, orfan acum și de tată și de mamă.

Căci Stana nu s'a mai întors. De mai bine de trei săptămâni era dusă. Și cine să-i mai afle de veste? Nici urmă! Urmele, le-a acoperit omătul. Cine știe unde vor fi zăcând și oasele ei, biata nenorocită, eșită din minți după bărbatul ei!

Despre Radu aflate și bătrâna — dela primărie și dela oamenii cari s'au întors prin sat, ologi și scăpați din urgie — că a murit.

A și făcut pomană pentru biet suflet, prăpădit așa de tânăr.

Dar de Stana nimeni nu știa nimic, nimeni n'o văzuse.

De n'ar fi cumplitul ger, s'ar duce acum bătrâna pe valea Târsei la baba Chiva ghicitoare vestită, să-i dea cu bobii: dacă se mai întoarce fata ei?... Dar nu era chip să-și lase nepoțelul singur. Incepea să umble copilul, și de s'o trage pînă la foc? Să-l ia cu ea, prea mare era gerul. Trozneau brazii și cănele începu să urle a jale la ușa. Bătrâna îl lăsa în casă. Să se desmortească și el, bietul dobitoc, păzitor de casă!

Dar ce era, Doamne? Căinele nu se duce să se culce, ca altădată sub vatra caldă, ci rămâne lângă ușa, chelăluind mereu. Parcă o cheamă afară. Ce o fi simțând? Vr'o fiară, vr'un lup s'a apropiat de casă?

Doamne ferește de mai rău! Bătrâna își oprî răsufierea și ascultă... Afară se auzeau în adevăr pași grei, neregulați... Ceva ca o horecăială, ca un suspin de animal rănit care își trage sufletul, se auzea acum jos la scară. Apoi, ca un geamăt de opintire, și o lovitură puternică zgudui ușa...

Bătrâna cuprinsă de o presimțire, deschise.

În fața ei era Stana, mai albă ca varul, iluminată de ochii ei mari și negri, cari străluceau acum de o mulțumire misterioasă.

— L'am adus, mamă, șopti ea, arătând sacul greu de lângă ușă...

* * *

Tot satul se adunase, să-l vadă pe Radu. Cum stătea el de frumos, îmbrăcat în hainele lui de mire, cu busuioc și cu flori împrejurul trupului!

Și cum îi ștergea Stana fruntea netedă și-i așeza părul bălan să nu cadă prea mult peste sprincenele frumos arcuite și peste ochii lui ca cerul, închiși acum de veci...

Patru zile l'a ținut așa, pe masă, în odaia cea curată, până să vină popa și să-i aducă nunul din Câmpina cele de înmormântare... Patru zile l'a tot privit Stana, dragul ei Radu, cum dormea de liniștit cu sufletul împăcat, aci între ai lui!

L'a uns cu mir sfințit, l'a tămâiat și i-a pus crucea între degetele lui slabe, cari se făcuseră ca de os, albe, de cât au stat sus pe munte, sub zăpadă.

La înmormântare, Stana a plâns cu foc, lacrimi grele și amare când s'a despărțit iar de trupul acela drag pe care l-a purtat atâta timp în brațe. Cum l'au ridicat jucătorii ei dela nuntă și l'au băgat acum în pământ!...

Dar apoi s'a ușurat chinul ei. L-a adus acasă și l-a îngropat ca pe un creștin. Odihnește frumos, colo, lângă tată-său, și sufletul e aici cu ea... Cum era să-l lase singur, părăsit, departe, în pustiu?

Ar mai fi avut ea pace în lumea asta?...

CONSTANȚA HODOȘ

Partidul național dincolo de Carpați

— O mică anchetă politică la fața locului —

Oricine citește ziarele partidului național a putut vedea întinsa reclamă pe care aceste gazete o fac partidului lor, cu ocazia numeroaselor întruniri și adunări ținute la Buzău, Bacău și alte orașe din Moldova și Muntenia.

Dacă ar fi să crezi interesatelor dări de seamă publicate de *Patria* și *România*, popularitatea dlui Iuliu Maniu sau a dlui Cicio Pop în județele „regățene“ întunecă pe aceea a tuturor oamenilor politici; din Dorohoi și până la Baia de Aramă, populația întreagă se închină unui singur Dumnezeu, dlui Iuliu Maniu, nefăcând parte decât dintr'un singur partid politic: cel național.

În realitate însă, cum stau lucrurile?

Petrecând mai bine de o lună în orașul și județul R-Sărat, am avut răgazul să mă informez cu toată temeinicia despre organizația partidului național în acest județ, și, trecând și prin județele învecinate, am reușit să-mi formeze o idee exactă și nepărtinitoare despre adevărata stare de lucruri din toată țara.

Partidul național din orașul R-Sărat, căci în județ existența unui asemenea partid este abia cunoscută de către vre-un preot sau învățător, se compune dintr'o mână de oameni foarte cum se cade, mari proprietari cei mai mulți dintre ei, simpatizați ca oameni de societate, neposedând însă contactul necesar cu masele mari ale alegătorilor.

Toți membrii partidului național, *takiștii* cum li-se zice și astăzi pretutindeni, se bucură de cea mai bună reputație de cinste și corectitudine, ca oameni politici nu au însă trecere de loc.

Neținând seamă de mersul vremii, ei au făcut și după război tot politica de demult, când colegiile electorale erau restrânse, când la colegiul I de Senat din R-Sărat nu erau înscriși decât două sute de alegători, când colegiul al treilea, al țăranilor, era zestre guvernamentală, neinteresându-se nimeni de el.

Nu se interesa nimeni de colegiul al treilea — și în acest punct se înțelegeau de minune liberalii cu conservatorii — pentru că părerea tuturor era că țăranimea trebuie ferită, cu orice preț, de orice amestec în luptele politice. Țăranii aveau să muncească de dimineața până seara; să se intereseze însă, direct sau indirect de politica țării nu le era îngăduit.

Organizațiile de partid se întemeiau pe cei câțiva alegători înscrisi în listele colegiilor întâi dela Camera și Senat, aceștia fiind oamenii cu avere și cărțurari, și alegând marea majoritate a membrilor celor două Corpuri legiuitoare. Grosul partidelor politice îl formau deci acești alegători, pe când statul lor major era compus din mari proprietari, avocați, medici și profesori.

Primul partid politic înțelegând că și țăranul are drept să ia parte la viața publică a fost partidul poporului, organizându-se, imediat după înființarea sa, în comunele din județ, formând comitete în fiecare sat, chemând astfel și țărănimea să-și spună cuvântul, cel puțin în mod indirect — în toate chestiunile mari și mici interesând viața noastră publică.

A fost curând imitat de țăraniști și nici liberalii n'au avut încotro, au trebuit să pătrundă și ei la sate, creîndu-și organizații proprii în județ. Singuri *takiștii* au păstrat vechea lor tactică, nefăcând nici un pas pentru a-se pune în contact cu sătenii, fie că, consecvenți cu părerile din trecut, desprețuiau țărănimea, fiecă, nefiind un partid cu pretenții de-a veni la putere, considerau orice străduință în acest sens ca o muncă zădarnică și fără nici un scop.

Fuzionarea partidului, mai bine zis al grupării lor, cu „naționaliștii” din Ardeal, i-a găsit în această situație precară, inferioară tuturor celorlalte partide și grupuri din județ. Schimbându-se însă situația și intrând într'un partid cu perspectiva de-a lua cândva frânela guvernului, au înțeles că nu se mai pot izola ca în trecut, în mândria lor, și că trebuie să încerce, cel puțin, să cucerească masele.

Din nefericire pentru ei era însă prea târziu, țărănimea învățase să-și cunoască prietenii ei adevărați, astfel că toate eforturile au rămas zadarnice, continuând gruparea lor să fie ca și în trecut, expresia cea mai desăvârșită a păturilor suprapuse, fără nici-o legătură cu marea majoritate a corpului electoral: țărănimea.

* * *

Cutrerând satele din județ, stând de vorbă cu sătenii, întrebându-i despre păsurile lor, am putut să-mi dau seama despre cele de mai sus, formându-mi o părere exactă asupra celor ce gândesc țăraniștii, constatând pretutindeni că ochii tuturor sunt îndreptați și astăzi spre partidul poporului.

Un țăran, îmi spunea, cu lacrimi în ochi, că numai Generalul le-a vrut binele, că numai el le-a dat pământ și că păcatul pe care l-au făcut la alegerile din 1922 nu-l vor mai repeta niciodată.

— Ce vrei, suntem și noi oameni și putem greși. Ne-am înșelat cu tot felul de minciuni și ne-am luat și noi, ca oile, după unii și alții, spunându-ne că liberalii vor face leul-franc, vor eftini viața și alte bazaconii, care nu s'au împlinit niciuna.

Repede am băgat însă de seamă că toate au fost minciuni, și că ne-au înșelat ca pe niște proști ce suntem; dar lasă, cocoane, vei-vedea dta când vor fi iar alegeri cum vom merge cu toții ca în 1919, ba și mai dihai, alături de Generalul nostru.

Dela un capăt la altul al județului, țărănimea e acum potrivnică partidului dela putere, așteptând cu nerăbdare căderea lui și nu-și poate închipui că altcineva, decât dl general Averescu, ar putea fi chemat în fruntea noului guvern.

Țărănimea toată își va da voturile ei pentru partidul poporului fie că va fi la guvern fie că va fi în opoziție, singurul partid în care are încredere, singurul reprezentând și apărând, după credința ei, interesele păturei țărănești.

— Partidul țărănesc, îmi spunea un alt țaran sfătos, o fi și el bun, nu zic, însă noi n'avem încredere în el. Pe dl general Averescu l'am văzut la muncă, am văzut ce vrea și ce poate; la ce să mai încercăm cu unii pe care nici nu-i cunoaștem?

— Vezi că sunt țărani de-ai dtră, moșule.

— O fi; dar tocmai de aceea nu-i vrem. Dacă sunt țărani să rămâie la plugul lor. Tot mai bine s-o pricepe doar Generalul să cârmuiască țara. Ce aș face eu, de o pildă, dacă m-aș alege deputat? N'ași păți și eu ca vișelul la poarta nouă?

Și ca acesta vorbesc toți, așteptând pe Generalul ca pe un Messia, pomenind ici când și de dl Mihalache; de dl dr. Iuliu Maniu nu vorbește însă nici unul, din simplul motiv că nu-l cunoaște nimeni, că cei mai mulți nici nu știu că există.

* * *

Credința țaranilor din R.-Sărat este credința țaranilor din toată țara — dela Orșova și până la cel mai de nord colțuleț al Moldovei. Cum gândesc țărani de aici, la fel gândesc și frații lor din celelalte județe și chiar cei din județele Dobrogei-Vechi.

Cu toții, într'un suflet, osândesc liberali, n'au decât cuvinte de laudă pentru partidul poporului, despre dl dr. Iuliu Maniu, și partidul său n'au nici un fel de părere, nici bună, nici rea, neștiind că există un atare bărbat politic și un atare partid în România.

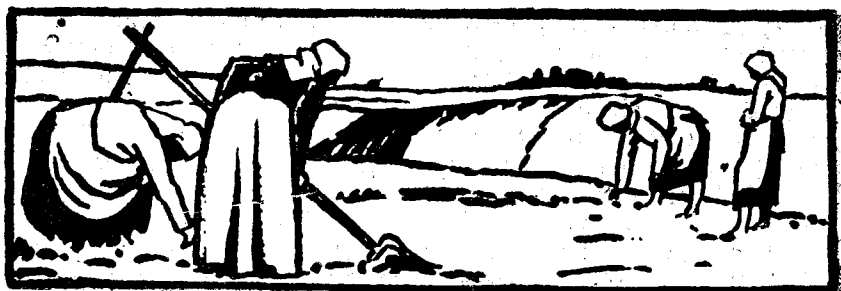
Din totalul alegătorilor înscrși în listele electorale din Muntenia și Moldova nouăzeci la sută sunt însă țărani, formând aproape unanimitatea corpului electoral.

Dacă însă acești nouăzeci la sută din locuitorii țării cunosc atât de puțin sau de loc pe dl Maniu, ei nu cunosc nici pe tovarășii dlui de dincoace de munți, pe dnii Mișu Cantacuzino, Nestor Ciucu, etc. decât în vechea lor ipostază de reprezentanți ai marilor proprietari.

Cunoscând pe aceștia și necunoscând pe dl Maniu pot afirma în modul cel mai categoric, că partidul național în cele 32 de județe din Moldova, Dobrogea-Vechi și Muntenia este ca și inexistent.

Adevărul acestei afirmații, cunoscut de altfel de toți cei cari făcut politică în vechiul Regat, își dau seama de situație, va eși de sigur la iveală, în modul cel mai neîndoelnic, cu ocazia viitoarelor alegeri, orice guvern ar fi atunci la putere.

VIRGIL P. RÂMNICEANU

Intre Berlin și Paris

— Semnele unor posibilități de înțelegere —

Oricâte fraze promițătoare și entuziaste s'ar rosti la Roma în jurul unei alianțe italo-spaniole, al cărei rost zadarnic am căuta să-l desprindem din formulele celor doi dictatori, oricât de mult ne-ar înlănțui problema înfrângerii protecționismului în Anglia, oricât de interesante ni s'ar părea evenimentele din Grecia, privirea noastră e absorbită azi de încordarea dintre Berlin și Paris.

Germania ocupă de fapt rolul central pe arena luptelor diplomatice. Din două puncte de vedere ea se impune privirilor lumii. Lupta ei internă înseamnă ipostaza occidentală a unei frământări care în Rusia a născut bolșevismul. Lupta ei externă simbolizează odiseia unei națiuni care pentru a se recunoaște înfrântă, suferă mai mult decât în fața faptului simplu al dezastrului militar.

Din 1918, forțele reacțiunii amenințau o revoluție socialistă, pe care o considerau ca o formulă trecătoare și acceptabilă numai pentru a face față unei anumite situațiuni. Revoluția germană nu a biruit într-o luptă fățișă lumea monarhistă, ea a ocupat fără greutate un loc pe care această îl părea în fața dezastrului, incapabilă de a mai governa și mai ales îngrozită de mărimea răspunderii.

Criza de guvern prin care a trecut Reichul, lungă și obositoare, ca și agonia în care se sbate azi tot statul german, e caracteristică pentru desfășurarea ulterioară a evenimentelor. Zadarnic președintele Ebert, amintindu-și origina lui socialistă, a încercat a impune un guvern incolor cu care să poată rezista presiunii socialiste. Zadarnic a încercat ca cu un Abert să ridice generalului von Sekt puterea executivă pe care o exercită de peste două luni. Voința generalisimului, mai autoritar azi decât șefii de stat major ai împăratului, s'a impus ca unica forță reală în haosul german.

S'a ajuns astfel la un guvern, prezidat de șeful centrului parlamentar, susținut de Stressemann, pe care îl reeditează și în politica externă de expectativă și în politica internă de echilibristică artificială, și în fruntea căruia Marx, un om necunoscut dincolo de hotarele Reichului, așteaptă dela împrejurări o deslegare pe care el nu o dă.

Germania, țara tuturor programelor și a tuturor metodelor, care de care mai abstractă și mai complicată, azi nu are nici un program și nici o metodă. În haosul financiar, ea caută soluția în imprimarea unor alte bancnote de hârtie, nesocotind experiența asignației revoluției, și încercând a stabili valoarea monedei pe valoarea teoretică a unei ipoteci teoretice.

În problema politică ea se mulțumește a face un joc de basculă între diferite tendințe centrifuge ale statelor particulare: compromisuri cu unii, tendințe tari cu alții, promisiuni vagi pentru o Renanie care trebuie să rămâie prusacă.

În politica externă, aceeași atitudine de negativă așteptare, a doua zi după o capitulare în Ruhr care pentru francezi înseamnă triumful politicii de energie.

Și în timpul acesta, situația devine în fiecare zi mai grea, falimentul mai grozav, opera de refacere mai grea, amenințarea mai catastrofală. Germania a așteptat mereu mântuirea ei dela o împrejurare neprevăzută, ori dela ruperea înțelegerii, greșit prevăzută. Ea nu a avut nici curajul nici înțelepciunea de a căuta mântuirea în ea însăși.

Pentru a impresiona pe francezi, ea a adus pe Kronprinz la Oels, pentru a îmbuna pe Englezi le cumpără cărbunele cu prețul ultimelor devize, și pentru a atrage interesul Americii vorbește de un împrumut în condițiuni excepționale pe piețele de dincolo de Ocean, împrumut pe care presiunea franceză îl împiedică.

În haosul german singurul punct fix e Reichswehrul și generalisimul său. Wirth, Fehrenbach, Cuno și Stressemann au căzut, acesta chiar în fața Parlamentului, în luptă dreaptă. Singur fostul șef de stat major al lui Mackensen, rivalul lui Ludendorff care împărțea gloria lui Hindenburg, a rămas neclintit la locul său, urât de socialiști, nesimpatizat de naționaliști, temut de centru. În mijlocul acestor atitudini perfect negative a tuturor față de el, generalul Seckt a rămas, a lucrat la o reorganizare pe care toți o credeau imposibilă, și mai ales a tăcut.

Cum cu dreptate observa un critic francez, trebuie să ne întrebăm, ce se ascunde oare în dosul acelei tăceri, a acelei atitudini rigide dar destul de flexibilă ca să supraviețuiască guvernelor, a acelei măști care nu spune nimic dar pe care fiecare crede a găsi o altă lumină? E oare conștiința adevăratei forțe, a adevăratei datorii, a adevăratei voințe, care pregătește și își așteaptă ceasul cu o hotărâre de fier, sau e golul care caută o formulă în pasivitate?

În Germania de azi, un guvern nou, s'a născut după sbuciumul a opt zile de criză, și a trei săptămâni de agonie prevestitoare. S'a străduit un munte pentruca pe banca ministerială a Reichsratului să apară aceleași figuri, cam în aceleași locuri, cu mica variantă a unui alt

cancelar, a unui alt vice-cancelar în persoana lui Javres, și a doi bavarezi la două portofolii de a doua importanță. Stressemann, cel care a capitulat în Ruhr, conduce pe mai departe Afacerile streine; Javres, primul din Duisburg, agitatorul gonit ieri de ocupații, e în fruntea administrației. Reich-ului.

Intrucât noul guvern e mai complex decât cel precedent, întrucât noua firmă îi va da mai multă autoritate și mai mult prestigiu, rămâne de văzut. Deocamdată, încercarea acelei mult trâmbitate „Rente bank“ poate fi considerată ca un expedient infructuos; problema autonomiei renane mai acută ca oricând, situația financiară mai dezastruoasă decât acum o lună: guvernul care a încetat de a mai imprima bancnote, a secat izvorul de viață care îl hrănea.

Se va convige oare Germania, că îi vine mai scump a nu plăti reparațiunile decât de a executa clauzele economice ale tratatului? Spiritul german, dornic de abstracțiuni și de paradoxuri, va reveni la concepția sănătoasă a realității, care cere ca eforturile să nu fie risipite în gesturi negative, ci să fie pusă în serviciul unei opere pozitive de îndreptare și de reînnoire?

* * *

În timp ce dincolo de Ruhr, deznădejdea e singurul element pozitiv în politica unei națiuni, în Franța, acelaș calm, aceeaș conștiință a dreptului reparator al victoriei, aceeași hotărâre de a apăra acest drept al său, constituie caracteristica acestui punct al istoriei sale. De la șeful guvernului până la săteanul din Bretania sau de lângă Pirinei, o înțelegere completă pe care rare note discordante nu o pot turbura, dă atitudinea Republicei, forța pe care nici adversarii nu i-o pot contesta.

Credem însă că viitorul va însemna o tendință nouă: două forțe cari se opun, se pot întâlni într-o zi. Din toată grozăvia unei lupte nimicitoare, se pot trage învățăminte pentru viitor. Anglia, se arată în fiecare zi mai rezervată, dacă nu mai ostilă față de alianțele de ieri. Guvernul lui Ramsay Macdonald care va urma curând lui Baldwin, va accentua această atitudine. În Italia o politică „de autonomie“, care nu poate ascunde o anume tendință de imperialism mediteranean, caută alte orizonturi, spre o alianță spaniolă în apus, și poate spre una maghiară și bulgară în răsărit. America, credincioasă din ce în ce mai mult unei doctrine de izolare, nu va mai interveni de acum în afacerile Europei.

Oare, nu mergem spre o apropiere între Berlin și Paris? După o epocă de adâncă zdruncinare a așezământului politic continental, Europa centrală, va dobândi acel echilibru rupt de atâta vreme?

Înțelegere nu înseamnă prietenie, după cum chiar colaborarea nu subînțelege alianță. Franța și Germania știu aceasta. În nuanțarea acestor noțiuni, e loc pentru amintirile trecutului care nu se poate uita...

Paris, Decembrie 1923.

V. N. P.

O aventură politică

— Răsvrătirea dlui C. Argetoianu —

În fața întâmplărilor politice, cronicarul unei reviste săptămânale are de foarte multe ori un rol ingrat. Alteleori, însă, delicata sarcină îi e ușurată tocmai prin ceea ce face slăbiciunea sa. Câștigă timp, în folosul adevărului. E drept, contribuția de lămurire pe care o aduce pare oarecum întârziată și farmecul noutății nu mai lustruiește comentariile sale. Reportajul gazetelor de fiecare zi, nămolit în amănunte, îi ia cu mult înainte. De când se ascultă atât de des pela uși, și cu urechi așa de sensibile, nu mai există nici o taină a vieții noastre publice rămasă necunoscută. Dar, din nefericire, aproape totdeauna se săvârșește un mic exces de zel: ceea ce clădește indiscreția informațiilor dărâmă reaua lor credință, și pe jalnicele ruine își croiește planurile sale fantazia combinațiilor de redacție. Și, din tot răul, iese și un bine pentru cronicarul unei reviste săptămânale. El poate reconstitui realitatea, cu oarecare răbdare, dintre dărâmăturile presei cotidiene.

Astfel ne apare acum, în lumina clară a câtorva zile de răgaz, ultima ipostază publică a dlui Const. Argetoianu, și în chipul acesta o putem judeca, desbrăcând-o de acel supărător element gazetăresc cu care a fost lansată din prima clipă. Fostul ministru de Interne, cu unele reminiscențe de psihologie din studiile sale medicale, s'a încrezut în efectul fulgerător pe care avea să-l aibă bruscă sa ieșire împotriva dlui general Averescu. Atacul, violent și neașteptat, dorea să stârnească pretutindeni, dar mai ales în rândurile partidului poporului, o mișcare de surprindere, de dezorientare, de zăpăceală. În aburul amețitor al acestei atmosfere supra încălzite, îndemănatica „lovitură” era destinată unei reușite sigure. Declarația de război a dlui Const. Argetoianu cuprindea, într'adevăr, îndrăznește acuzații de incapacitate, de necinste și, — cine poate spune mai mult? — de trădare de neam. Idolul trebuia să cadă, dintr'o singură lovitură, prăbușindu-se la pământ.

Noul iconoclast dela Breasta uitase însă, printr'o scăpare din vedere, laturea morală a acțiunii sale. Un dușman necruțător i s'a ivit

din momentul acela: *intrebările*. Lumea și-a zis, descurcându-se repede din țesătura temerară a senzaționalelor destăinuirii: „Cum se poate ca aceste grozăvii, pe cari răsvrătitul de azi zice că le cunoaște încă de-acum cinci ani, adevărate fiind, să nu fi deșteptat mai demult indignarea pe care o stârnește abia acum?” D. Const. Argetoianu făcuse imprudența să mărturisească, alături, silințele pe cari și le dăduse ca să nu se despartă de d. general Averescu. Păreau, deci, la fel de ciudate, și bunăvoința pentru împăcarea de ieri și pornirea de dușmănie de azi. Căci, aceleaș zdrobitoare învinuiri ar fi fost date uitării, dacă neînțelegerea de ordin personal nu s'a fi produs...

Dar, așa zisul „incident Argetoianu” are și o latură politică. Nu aceea a număratoarei de partizani de prin cluburile din provincie. E o operație interesantă și aceasta, cetitorii ziarelor din Capitală au putut vedea ce slăbuț contingent de insurgenți s'a recrutat, dar noi nu vom opri aici. Găsim în gestul dlui Const. Argetoianu, o urmă caracteristică a procedurilor politice de altă dată, de pe vremea în veci încheiată a colegiilor cenzitare și a bisericuțelor personale. Tot eșafodajul recentei fronde seamănă aidoma cu toate dizidențele încercate în sânul vechilor partide din România de ieri. D. Const. Argetoianu a adăugat o singură contribuție personală: disprețul pentru „*masele amorfe*”, cum îi numește pe țărani marele proprietar din Oltenia. Crezând și astăzi că „opinia publică adevărată” se dospește la ușa cafeniei și în umbra saloanelor, d. Const. Argetoianu nu se știește să taxeze drept „*fetishism rural*” popularitatea dlui general Averescu, mărturisind în fine cu o liniște îngrijitoare că n'a crezut niciodată în puterea sufletească a acestei popularități, pe care n'a râvnit decât s'o exploateze, s'o fructifice, s'o capitalizeze. Ciudată concepție de antreprenor politic, fără entuziasm, fără credință, fără convingere!...

D. Const. Argetoianu a plecat din partidul poporului. Acesta a pierdut o netăgădultă energie, dar, din cetatea democrației a fost înlăturat Calul troian al unor primejdioase moravuri, pe cari le credeam demult îngropate în propriul lor cinism. Încotro se îndreaptă d. Const. Argetoianu, cu pâlcul său de prieteni? Printre partidele existente nu-i zărim viitorii tovarăși. Care-i este programul, în temeiul căruia se aruncă într'un prelung apostolat? Am citit discursul dela Timișoara, cu doctrina sa valutară, dar noi ne încăpățânăm să credem că luptele politice se dau mai mult în câmpul sufletelor, și că prea puțin sorți de reușită are omul acela care-și restrânge sinceritatea numai la monedă.

O aventură politică e, prin urmare, la începutul ei. Să-i vedem urmarea.

ION BALINĂ

GAZETA RIMATA

Pe turcește...

— ○ întâmplare electorală —

Era 'ntr'o Joi, după cât știu,
Când, însfârșit, domnul Maniu
(Ca totdeauna, cam târziu!)
Văzând că merge foarte greu
Electoralul său turneu
Și proaste știri sosesc mereu,
Trimise'n grabă un curier
La popa Man, cu drumi de fier,
Să vie în Cadrilater.

Neîntrecutul elector
Cuprins de-un cald și brusc amor
Pentru județul Durostor,
Curând spre Dunăre porni:

— „Ți s'a'nfundat de-acum“, — gândi, —
„Ce faci cu Turcii, effendi?...
„Cu urna eu nu mă mai spure,
„Printre jandarmi nu mă încurc. —
„Ce-ar fi dacă m'aș face Turc?

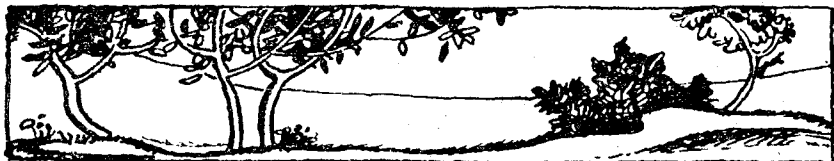
Intrând discret, ca'ntr'un alcov,
In magazinul Djaburow
El și-a ales ișlicul mauve,
Șalvari frumoși și-a mai ales,
Și c'un simbolic înțeles

*Și-a potrivit pe cap un jes,
Și-astfel plecă spre Tutrakan
Vicleanul nostru popa Man,
Cetind verseturi din Coran...*

*In Tutrakan când a intrat
Intr'o geamie s'a rugat,
Papucii-afară și-a lăsat
Aveà harem, mâncà pilaf,
Mergèa să predice prin praf
(Ca'n film la cinematograf)
Și promițând ca un profet
Numai huzur și berechet, —
Ținea discurs din minaret...*

*Dar Turcii, hoții din Ceair,
I-au dat, ingrații, cu sictir,
Făcând din popa Man, martir...
Și când se'ntoarse popa Man
Fără papuci, fără Coran,
(Țipând din tren: aman, aman!)
Avea șalvarul cam boțit,
Ișlicul cam mototolit,
Și jesul, foarte rău turtit!*

ABDULAH SALAMALEK AKADÂNLAR

INSEMNĂRI

Bilanțul unei dizidențe. După obiceiul înrădăcinat al unor anumite gazete dela București comentariile în jurul acțiunii de răsvărire a dlui Const. Argetoianu sufăr de un singur cusur: nu corăspund realității. În special, situația partidului poporului în Banat a fost înfățișată cu totul tendențios. Această împrejurare ne face să intervenim — împotriva obiceiului nostru — pentru a pune anumite lucruri în ade-vărata lor lumină.

Iată la ce se reduce așa numita „spărtură“ în partidul poporului din Banat.

Dl Avram Imbroane s'a solidarizat cu acțiunea dlui Const. Argetoianu, fiind urmat de dnii Avram Nicolau, hotelier și impresar de operete, Avram Corcea, fost preot în Coștei, Traian Birăescu, reporter la ziarul „*Banatul românesc*“ și I. Dragomirescu, proprietarul unei case de import-export în Comloș.

Nici unul dintre foștii prefecți și foștii parlamentari ai partidului poporului din cele două județe ale Banatului n'a urmat pe dl Avram Imbroane. În schimb, dl Octavian Goga a primit azeziunea întregii organizații din județul Caraș-Severin, în frunte cu fostul prefect, dl dr. Petre Nemoianu și a următorilor membri ai comitetului județean din Timiș-Torontal: dr. Aurel Cioban, vicepreședintele organizației, dr N. Imbroane, fost prefect, dr Cornel Groșoreanu, fost primar al Timișoarei, Teodor Bucurescu, fost deputat, dr. Iustin Nemet, fost deputat, Gh. Jianu, fost senator, dr. I.

Vănatu, fost deputat, dr C. Bojinca și Spiridon Lorgulescu, avocați.

În cel mai scurt timp, comitetul județean al partidului poporului din Timiș-Torontal se va complecta. Comitetul județean din Caraș-Severin nu suferă, bineînțeles, nici-o modificare.

Împotriva Capitalei. În prelungita discuție asupra Bugetului pe anul viitor a intervenit și d. Ion Lupaș, deputatul Săliștei. Chibzuitul fruntaș al partidului național n'a adus, cum era și de așteptat, nici o contribuție, nicio lămurire la încurcatura noastră problemă financiară. Nici nu e specialitatea sa. În schimb, s'a repezit, cu o furie puțin obișnuită la oameni pașnici ca d-sa, asupra malurilor Dâmboviței. A desgropat o părere rea a lui Dimitrie Cantemir asupra Bucureștilor, a amintit propunerea lui Costache Negruzzi de a se muta capitala țării la Galați și a reprodus, ca să se scuze, și o vorbă mai nouă a d-lui N. Iorga, pentru a dovedi la urmă, definitiv și sigur, că toate relele de cari suferim astăzi sunt din vina... bucureșteanului. Bietul cetățean amărât al culoarei de galben, hărțuit de scumpete și pierdut în nămeți de zăpadă, el încarnează bizantinismul, el reprezintă spiritul fanariot, el face nenorocirea acestei suferinde nații!..

Nu era mai bine, oare, ca d. Ion Lupaș, în loc de cuvântare la Buget, să fi ținut la Cameră o prelegere despre metropolitul Șaguna?

Un om curajos. Acesta este d. C. G. Costa-Foru, unul dintre consilierii

intimi ai d-lui Iacob Rozenthal dela *Dimineața*. Atât de curajos, încât — după cum mărturisește singur — nu se teme să ne prevestească o vijelioasă răscoală în Ardeal. Ar fi vorba, adică, de o „protestare sângeroasă“ a popoului ardelean, o „revoluție a satelor“, care se va produce nu mai departe decât la apropiatele alegeri. Și d. Costa-Foru adaugă, foarte încântat de îndrăzneala prevestirilor sale :

— „Trebuie de sigur curaj să mărturisim unele adevăruri. Curajul acesta nu-mi lipsește nici mie, care cred că adevărurile totdeauna folosesc...“

Adevărurile totdeauna folosesc... Iată care este și părerea noastră. De-aceea... d. Costa-Foru a avut și încerce rezistența... profet al răsvrăst... unul dintre cei... la nenorocosul Congres al presei dela Cluj, și l'am văzut, în timpul manifestației ostile a publicului, căutând o ieșire onorabilă și prudentă din cafeneaua unde se refugiase. Atunci [d. Costa-Foru, nu se mai gândea decât la revoluția care amenința propria sa spinare și, în goana după un refugiu, a nimerit la repezeală în bucătăria caldă și ocrotitoare a unui pașnic cetățean clujan. Acolo, retransat la spatele unei primitoare mașini de gătit a așteptat, curajosul semănător de „adevăruri crude“, potolirea furtunii...

Ei, domnule Costa-Foru, nu așa se fac revoluțiile, de după ușa unde se țin deobicei mătura și fărâșul!

Transformările unui călugăr. La veșela rubrică a „Gazetei rimare“ din acest număr al *Tărei Noastre*, se povestește o întâmplare electorală a cărei erou a fost prea cunoscutul agent electoral dela Gheria, părintele Dumitru Man. Faptul este riguros exact, dovedind încă odată că realitatea se

întâmplă să fie adesea mai hazlie decât cea mai năstrușnică fantazie literară. Ca să asigure reușita d-lui Ion Cămărășescu, fost prefect de județ, candidatul partidului național la Durostor, d. Dumitru Man, deputat, călugăr, profesor la Academia teologică din Gherla și membru în comitetul de o sută dela Cluj, n'a stat pe gânduri să-și pună un fes turcesc în cap și să facă propagandă printre alegătorii musulmani.

Povestea e comică, într'adevăr. Ea arată de câtă imaginație, — aproape profesională! se bucură frunțașii partidului național în luptele sale electorale.

Nu vi se pare totuș că gluma a mers cam departe, și că nu se poate îngădui unei fețe biseri cești, un asemenea transformism trivial și de-a dreptul ofensator? Am deplâns totdeauna amestecul oarecum ciudat al hăinei monahale în bălciiul zgomotos al întrunirilor de răspântie; de data aceasta, nepotrivirea ia proporțiile unei bătăi de joc...

P. S. Episcop al Gherlei n'are nimic de spus, și nu crede că ar fi cazul unor bine-venite cercetări?

Poeții maghiarii contemporani. Am mai pomenit aici în diferite rânduri despre încercările cari s'au făcut în ultima vreme pentru o cunoaștere reciprocă a literaturii maghiare și a literaturii românești. În buna traducere a dlui Ká Jár s'au reprezentat pe scenă a „Teatrului maghiar“ din Cluj câteva piese din repertoriul nostru original. Printre altele, „Scrisoarea pierdută“, „Prometeu“ și „Patima roșie“: Caragiale, Eftimiu, Sorbul. În câteva foiletoane din „*Keleti Újság*“ am zărit și câteva nume de prozațori: Sădoveanu, Gorun, Agărbiceanu. Un tânăr scriitor dela Oradea-Mare, dl Kereszturi Sándor, a tălmăcit și versuri: Eminescu, Coșhuc, Goga.

Di Iustin Ilieșu, cunoscut nouă prin câteva poezii promițătoare publicate în „Gândirea“, pe timpul când această excelentă revistă era clujeană, a făcut să apară de curând un volum de versuri, traduceri din poezii maghiari contemporani.

În deosebi, am prețuit cum se cuvine partea însemnată rezervată lui Ady Endre, pentru opera căruia di Iustin Ilieșu arată o deosebită înțelegere. Credem, prin urmare, că nu greșim dacă recomandăm volumul de traduceri: „Laura“, ca pe o interesantă antologie, celor doritori să cunoască într'o reușită versiune românească câțiva din scriitorii reprezentativi ai Ungariei moderne.

Toți fasciștii! — Mutilând și întorchiând o informație din ziarul „fascist și antisemit“: *Clujul*, bunii noștri amici dela *Adevărul* scot concluzia, că și di Octavian Goga, vezi dumneata! e tot atât de „fascist și antisemit“ cași foaia sus anumită. [Cu care, să rămână între noi, n'avem nicio legătură]. Pe de altă parte, intrând într'o imprudentă polemică profesionată cu *Universul*, deșteptii confrați dela *Lupta* s'au trezit că și *Universul* e tot un organ „fascist și antisemit“.

Evident, nu sunt nici fasciste și nici antisemite: *Lupta* și *Adevărul*; nu sunt nici fasciști nici antisemiști dnii Brănișteanu, Brauer, Nadler, Grünberg, și ceilalți angajați ai dlor Iacob Rozenhal și Albert Honigman.

Ne-am înțeles!

O obsesiune. Di. B. Brănișteanu dela *Adevărul*, gândindu-se să scrie un articol despre discursul dlui Const. Argetoianu în Timișoara începe, de departe, în chipul următor: — „D-l

Const. Argetoianu a dezvoltat programul partidului dsale la banchetul ce l-s'a oferit la... Cluj.“

La Cluj? S'ar zice că e numai un „lapsus calami“, un accident care se întâmplă adeseori în redacția d-lui Iacob Rozenhal, ori decâteori vine vorba despre Ardeal. Dar nu e numai o mică și neînsemnată confuzie. E o obsesie. Clujul a căzut în condeiu d-lui Brănișteanu, în locul Timișoarei de care voia să vorbească fostul delegat la Congresul presei, pentru că de-un timp încoace Clujul a devenit o persecuție pentru toți colaboratorii presei de negustori din București.

Dintr'odată, înflăcărații protectori ai partidului național au așezat trul preocupărilor le lecție înregistrată de dumiri despre neplăcut petrecut în acest Cluj, închipuiau sub aspectul unui placid și ofensiv oraș transilvănean. Iată-i prin urmare, pe sărmanni excursioniști ai tiparului, în căutarea unei explicații. Să fie halul de decădere al administrației din Ardeal? Să fie deosebirea, prăpastia chiar (cum s'au speriat unii) între intelectualii Ardealului și cei din vechiul Regat? Să fie un efect nenorocit al spiritului separatist? Și domnul Albert Honigman zace copleșit de întrebări, trezit ca din vis, tot mai buimăcit, nepricepând cum se poate ca tocmai *Adevărul* și *Lupta*, organele ajutătoare ale d-lui Iuliu Maniu să fie huiduite în inima acestui Ardeal pe care nadlerii și șloimzohnii din strada Sărindar îl iubesc atât de mult?

Clujul a devenit dintr'odată o enigmă, Clujul este o obsesiune, Clujul a ajuns să enerveze. Am început să devenim interesați în decorul nostru provincial...